QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

S.T.O. PRIM IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI

Illum il-Ġimgħa, 28 ta' Frar, 2020

Kawża Nru: 1

Rikors Ġur Nru: 55/11 JA

Rosina Cassar, Alfred Scerri, u b'digriet tal-25 ta' Jannar 2012 l-atti ġew trasfużi f'isem Raphael Scerri iben Alfred Scerri *stante* li Alfred Scerri miet fil-mori tal-kawża; Maria Debono, Pawlu Busuttil, John Zammit, u b'digriet tat-2 ta' Novembru 2012 l-atti ġew trasfużi f'isem Sylvia Zammit, *stante* li John Zammit miet fil-mori tal-kawża; Nazzareno Zammit, Salvu Zammit, Carmela Polidano; u b'digriet tal-25 ta' Jannar 2012 l-atturi Pawlu Busuttil, Salvu Zammit, Nazzareno Zammit, u Carmela Polidano ġew estromessi mill-kawża;

vs

Philip *sive* Pinu Azzopardi

Il-Qorti,

Rat ir-**<u>rikors ġuramentat</u>** tal-atturi li ġie ppreżentat fl-20 ta' Jannar 2011 fejn ġie premess:

Illi r-rikorrenti huma qraba tal-mejjet Salvatore *sive* Saviour Zammit, ġuvni li kellu karta tal-identita' numru 159028M, u kien joqgħod 86, Triq San Pawl, Safi, f'liema abitazzjoni kien igħix waħdu peress li ma kienx fadallu ħutu ħajjin.

Illi, kif jirriżulta mir-riċerki għal-testmenti, it-testatur Saviour Zammit għamel tliet testmenti: fl-2003. Fl-2009 u fl-2010.

Illi fl-2003 l-imsemmi Saviour Zammit ġie attakkat minn kriminali waqt li kien fir-razzett, rabtuh, sawwtuh gravament u serquh. Minn hemm, saħħtu bdiet sejra lura. Dejjem jibża' li jerġgħu jsawtuh il-ħallelin u jibki anke waqt li jkun miexi fit-triq.

Ili mill-1997 'il quddiem, John Cassar, li jiġi iben ir-rikorrenti Rosina Cassar, kien idur bih billi jmur jarah u jagħmillu l-affarjiet li jkollu bżonn. Iżda l-mejjet Salvatore Zammit kien ibati minn marda li affettwatlu moħħu.

Illi s-sitwazzjoni tiegħu kompliet tmur ħafna għall-agħar u huwa kien joħroġ bara t-triq u jmur il-knisja bil-ħmieġ tal-annimali ma' wiċċi, bi ħwejġu miksija bil-ħmieġ u mċappsin, u kien ikollu riħa insopportabbli li n-nies ma kienux jissaportu ħdejh u kienu jiċċaqilqu, u fuq hekk kien magħruf fir-raħal ta' Ħal Safi. Illi l-kundizzjoni medika tiegħu aggravat u ma kienx iżomm l-ikel, tant illi kien ipoġġi ħarqa.

Illi minkejja li kellu mezzi finanzjarji sostanzjali u ħafna proprjetatiet immobbli, Saviour Zammit kien juża bozza mwaħħla ġo *holder* u jmur minn kamra għall-oħra bl-*extension* tad-dawl u l-*holder* bil-bozza f'idu.

Illi jirriżulta *'prima facie'* illi Philip *sive* Pinu Azzopardi kien akkompanjat mill-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi għand in-Nutar Mario Buġeja fit-2 ta' Diċembru 2009 meta għamel it-tieni testment tiegħu li bih ħallielu

b'titolu ta' legat in assoluta proprjetal-għalqa magħrufa Tal-Ħlantun, fi Triq San Tumas Safi. Sa hawn, kien wasal Saviour Zammit.

Illi f'Mejju 2010, Saviour Zammit beda jgħid li kienu qegħdin jisirqulu l-flus, u l-konvenut Pinu Azopardi mar għand avukat u nkarigah tikteb lill-Manager ta' Bank of Valletta plc illi Salvu Zammit għandu kontijiet bankarji ma' Bank of Valletta u titlob għan-nom tiegħu biex ma jibqax jingħata servizz mill-impjegati tal-Bank Mark Agius u Dominic Ellul. Il-konvenut ta din l-ittra lil John Cassar u qallu biex imur biha l-Head Office tal-Bank. John Cassar mar u ħa miegħu lil Saviour Zammit.

Illi fl-aħħar jiem ta' Lulju 2010, huwa beda jgħid li kienu serqulu kollox u anke proprjetajiet ħadulu. Iżda meta John Cassar mar miegħu biex jivverifika jekk ittieħdux xi flus mill-Bank jew jekk naqsulux xi proprjetajiet, irriżulta li l-beni kienu għadhom hemm.

Illi f'nofs Awwissu 2010, Saviour Zammit kien ġie ammess fit-taqsima tal-Emerġenza tal-isptar Mater Dei għal kura urġenti. Iżda huwa ma riedx jibqa' l-isptar, u dan kontra l-pariri tat-tobba u speċjalisti, li avżawh li ma kienx jista' jgħix waħdu għaliex kien jeħtieġ attenzjoni kostanti. Minkejja dan, bl-appoġġ tal-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi, it-testatur Saviour Zammit iddimetta ruħu minn Mater Dei. Imbagħad, il-konvenut wasslu d-dar jiġifieri 86, Triq San Pawl, Safi, ħallih hemm u kollox reġa' kif kien qabel, jiġifieri Saviour Zammit kompla jgħix waħdu.

Illi jirriżulta *'prima facie'*. Iżda li Saviour Zammit kien akkompanja lill-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi għand in-Nutar Sandra Buġeja (fl-istess uffiċċju tan-Nutar Mario Buġeja) fl-20 ta' Awwissu 2010 meta għamel it-tielet testment tiegħu li permezz tiegħu:

- Fl-Ewwel Artikolu ħalla b'titolu ta' legat lill-Patrijiet tal–Kappuċċini tal-Floriana: (a) id-dar numru 86, Triq San Pawl, Safi, (b) is-somma ta' €232,490.

- Fit-Tieni Artikolu ħalla b'titolu ta' prelegat lill-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi in assoluta proprjeta' r-razzett, żewġ *garages* żgħar u ġardina, nkluż il-bhejjem kollha u dak kollu li jinsab fl-istess

razzett, fi Triq Lajżar, Ħal Safi.

- Fit-Tielet Artikolu nnomina bħala eredi universali, proprjetarju u padrun assolut ta' ġidu kollu għal wara mewtu lill-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi. It-testatur iddikjara *"illi Philip biss jieħu ħsiebu u bil-patt li jibqa' jieħu ħsiebu sakemm jiġi nieqes".*

Illi lil qraba kollha tiegħu Saviour Zammit ma ħallielhom proprju xejn.

Illi s-Sibt, 28 ta' Awwissu 2010, meta Saviour Zammit ra lill-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi qallu *"ħa mmut"*, ġiet l-ambulanza u ġie meħud l-isptar Mater Dei, din id-darba mhux fit-tqasima tal-Emerġenza iżda fit-Taqsima tal-Kura Intensiva. Il-kundizzjoni tiegħu kienet ħażina ħafna, kellu ħsara fil-pulmuni, fil-kliewi, infezzjoni ċerebrali, pressjoni għolja ħafna u diabete. Kien jinsab f'coma u mill-ewwel tqiegħed fuq il-magna tan-nifs (*ventilated)*. Wara ċertu żmien f'dina l-qagħda tassew prekarja, fl-10 ta' Novembru 2010, Saviour Żamit miet.

Illi minn dan kollu premess u kif ser jirriżulta matul l-istadju tal-ġbir tal-provi, Saviour Zammit, fl-istat debboli u aktar 'il quddiem, anke prekarju, li kien jinsab fih, ġie maħkum u kkontrollat bis-sħiħ mill-konvenut Philip *sive* Pinu Azzopardi, b'mod illi fit-tielet testment datat 20 ta' Awwissu 2010 hemm biss il-volonta' tal-konvenut Pinu Azzopardi.

Illi t-testatur la kellu s-saħħa u lanqas ir-rieda u fakultajiet intellettwali sabiex ikun jista' jagħmel testment bil-libera volonta' tiegħu. Għall-kuntrarju, it-testatur kien maħkum u kkontrollar mill-konvenut, b'mod li sar biss dak li ried il-konvenut, *stante* li t-testatur ma kienx għadu kapaċi skont il-liġi biex jersaq ħalli jagħmel testment.

Illi għalkemm il-konvenut ħa ħsieb biex jipprokura ċertifikat mediku rilaxxjat lilu mit-tabib Dr Anthony Gauci, dan it-tabib la għandu l-kwalifiki fil-psikjatrija biex seta' jiddetermina l-gravita tal-qagħda interna tat-testatur, u lanqas ma jidher li għamel it-testijiet li solitament isiru minn psikjatri sabiex jiddeterminaw il-kapaċitajiet intellettwali tal-pazjent, u għalhekk iċ-ċertifikat minnu rilaxxjat ma jistax iservi biex jinnewtralizza l-qagħda tassew kritika li t-testatur kien jinsab fiha.

Illi għalhekk it-testment magħmul fl-20 t'Awwissu 2010 minn Saviour Zammit meta' diġa' kien f'qagħda ta' saħħa prekarja, mhuwiex validu skont il-liġi.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-atturi u l-lista tax-xhieda.

Rat ir-**<u>risposta ġuramentata</u>** tal-konvenut li ġiet ippreżentata fil-11 ta' Marzu 2011 fejn ġie eċċepit:

Illi preliminarjament l-intimat jeċċepixxi li din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex tilqa' r-rikors odjern *stante* illi dan sar abbużivament minn wieħed jew aktar mir-rikorrenti mingħajr l-għarfien u wisq anqas il-kunsens tal-oħrajn, u dan qed jingħad b'ċertezza għal dak li jirrigwarda lil Pawlu Busttil, Salvu Zammit u Carmela Polidano b'din tal-aħħar tkun mara anzjana li għada kemm għamlet operazzjoni l-isptar u ma kella ebda għarfien ta' dawn il-proċeduri, tant hu hekk li fil-fatt hi għamlet affidavit fejn iddisassoċjat ruħha minn din l-azzjoni, kif ukoll għar-rikorrenti oħra li għandhom jikkonfermaw jew le jekk huma qegħdin japprovaw li jkunu parti f'dawn il-proċeduri u li jafu l-import tal-istess proċeduri. Illi dan hu lampanti anke mill-fatt li meta ġie ntavolat l-ewwel rikors għall-mandat ta' inibizzjoni li ġie miċħud (90/11 GCD) dawn kienu rikorrenti, iżda fit-tieni rikors li ġie b'xi mod aċċettat dawn ma kienux rikorrenti (155/11 JZM);

Illi hemm qbil li kif jirriżulta mir-riċerki għal testmenti, it-testatur Saviour Zammit għamel tliet testmenti: fl-2013, fl-2009 u fl-2010;

Illi t-testment tal-20 t'Awwissu 2010 magħmul min Nutar Sandra Bugeja huwa legalment validu u jissodisfa r-rekwiżiti kollha tal-liġi kif jirriżulta mill-Kap. 16 Art 597 (d). In fatti il-kapaċita hija r-regola (Vassallo vs Sammut XXXIV–1–112) (Pirotta vs Carbonara XXII–I– 91);

Illi mingħajr pregudizzju għas-suespost, mhux minnu li mill-1997 'l quddiem John Cassar, li jiġi iben ir-rikorrenti Rosina Cassar, kien idur bih billi jmur jarah u jagħmillu l-affarjiet li jkollu bżonn iżda kien l-intimat l-unika persuna li kien jieħu ħsieb lil mibki Saviour Zammit ġuvni, li kellu karta tal-identita' numru 159028M, u li kien joqgħod 86, Triq San Pawl

Safi, u kieku stess dan kieku veru kien jintitola lill-imsemmi Cassar għal dritt ieħor u mhux revoka ta' testment. Jingħad ukoll li John Cassar mhux parti fil-kawża;

Illi l-allegazzjoni li l-mibki Salvatore Zammit kien ibati minn marda li affettwatlu moħħu hi inveritiera u qed tintuża minn Alfred Scerri u John Zammit sabiex dawn jagħmlu gwadann personali u kif ser jiġi ppruvat fil-kors tal-kawża Salvatore Zammit kien persuna f'sikkitha li kient taf x'qed tagħmel u minn verament kien iġibilha rispett. In fatti ma ngabet ebda prova b'xi inkapaċita testamentarja li tipprekludi lit-testatur li jagħmel testment validu skond il-liġi (*vide* Danastas vs Danastas, Appell Ċivili 28.5.1926);

Illi mhux minnu li Salvatore Zammit kien joħroġ barra t-triq u jmur il-Knisja bil-ħmieġ tal-annimali ma' wiċċu, bi ħwejġu miksija bil-ħmieġ u mċappsin, u kien ikollu riħa insopportabbli li n-nies ma kienux jissaportu ħdejh u kienu jiċċaqilqu, u li fuq hekk kien magħruf fir-raħal ta' Ħal Safi.

Illi r-rikorrenti għandhom mhux biss jagħmlu prova tal-*istat debboli u aktar 'il quddiem, anke prekarju, li kien jinsab fih Salvatore Zammit, kif dan ġie maħkum u kkontrollat bis-sħiħ mill-konvenut Philip sive Pinu Azzopardi, b'mod illi fit-tielet testment datat 20 ta' Awwissu 2010 hemm biss il-volonta tal-konvenut Pinu Azzopardi, kif ukoll jista' jagħmel testment bil-linera volonta tiegħu iżda* **għaliex it-testment in kwistjoni mhuwiex legalment validu fejn ir-rieda tat-testatur m'għandhiex tiġi osservata.**

Illi jinkombi fuq ir-rikorrenti jippruvaw u jgħidu għaliex Dr Anthony Gauci m'għandhux il-kwalifiki fil-psikjatrija biex seta' jiddetermina l-gravita tal-qagħda interna tat-testatur, u fuq kolox liema dispost tal-liġi qegħdin jagħmlu referenza għaliha l-istess rikorrenti li twassal għan-nullita' ta' testament;

Bl-ispejjez u b'riserva għall-passi ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-atturi u l-lista tax-xhieda.

Rat id-**<u>dokumenti</u>** esebiti, senjatament:

- kopja tal-*file* mediku tad-defunt Saviour Zammit (fl-*envelope* a fol 18);

- ritratti (fol 33);

- kopja diġitali tal-X rays ta' Saviour Zammit (fl-*envelope* a fol 53);

- kopja tad-dokument tal-isptar Mater Dei (admission 29.08.2010) fejn il-konvenut u Joe Zammit huma t-tnejn indikati bħala *next of kin* ta' Saviour Zammit (Dok X1, fol 78)

- rapport tal-pulizija dwar inċident fejn il-konvenut allegatament sawwat lil Alfred Scerri (fol 259-261);

- sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ta' Ġudikatura Kriminali – 09.03.2011 – fejn il-konvenut ġie lliberat mill-akkużi dwar l-inċident ma' Alfred Scerri – fol 749

- <u>testment ta' Saviour Zammit tat-02.12.2009</u> (Dok SB1 – fol 384-385)

- ċertifikat mediku tat-02.12.2009 tat-tabib tal-familja Dr Anthony Gauci dwar il-kapaċitajiet mentali ta' Saviour Zammit – (fol 386)

- <u>testment ta' Saviour Zammit tal-20.08.2009</u> (Dok SB2 – fol 389-390)

- ċertifikat mediku tal-20.08.2009 tat-tabib tal-familja Dr Anthony Gauci dwar il-kapaċitajiet mentali ta' Saviour Zammit – (fol 391)

- riċerki tar-Reġistru Pubbliku re Philip Azzopardi (konvenut) – (fol 448-488)

- riċerki tar-Reġistru Pubbliku re Saviour Zammit (fol 489-597)

- Rapport tal-Professur David Mamo rigwardanti l-kapaċita` *o meno* ta' Saviour Zammit li jagħmel it-testment tal-20.08.2010 (Dok DM1 – fol 756-758)

- Sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża **"Il-Pulizija vs Philip Azzopardi"** (deċiża fis-06 ta' Novembru 2018) — fejn il-Qorti kkonfermat is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati fejn kien instab ħati ta' ragion fattasi meta illegalment ħa t-tractor ta' Raphael Scerri (fol 851-868 – esebita man-nota ta' sottomissjonijiet tal-istess Raphael Scerri).

Semgħet lix-xhieda prodotta. Rat l-affidavits / dikjarazzjonijiet ġuramentati:

- Prok. Legali Alan Scicluna - (xhieda tal-14 ta' Marzu 2011 - fol 19; xhieda tas-7 ta' Lulju 2011 – fol 35-36);

- Peter Paul Busuttil – Sindku ta' Ħal Safi - (xhieda tas-7 ta' Lulju 2011, fol 37-46);

- Philip Azzopardi – konvenut – (xhieda tas-7 ta' Lulju 2011 – fol 47-48; xhieda tal-21 ta' Novembru 2012 – fol 120-132; xhieda tat-12 ta' Frar 2016 – fol 608-618; xhieda tal-15 ta' Frar 2017 – fol 665-685; xhieda tas-7 t'April 2017 – fol 687-725);

- Dr Rachel Agius – tabiba Mater Dei (xhieda tas-6 ta' Ġunju 2012 – fol 82-97);

- Dr Brendan Caruana Montalto – tabib Mater Dei – (xhieda tas-6 ta' Ġunju 2012 – fol 98-103; xhieda tas-16 ta' Jannar 2015 – fol 361-364);

- Dr Claude Julien Bajada – tabib Mater Dei – (xhieda tas-6 ta' Ġunju 2012 – fol 104-107);

- Joseph Zammit – missieru jiġi kuġin ta' Saviour Zammit – (xhieda tas-7 ta' Mejju 2013 – fol 167-178; xhieda tal-10 ta' Ġunju 2016);

- Dr Juanita Galea – tabiba Mater Dei – (xhieda tal-4 ta' Ġunju 2013 – fol 186-193);

- Dr Jeffrey Bonnici – tabib Mater Dei – (xhieda tal-4 ta' Ġunju 2013 – fol 194-201);

- Dr Noel Cassar – tabib Mater Dei – (xhieda tal-4 ta' Ġunju 2013 – fol 202);

- Claire Zarb Adami – nurse Mater Dei – (xhieda tal-4 ta' Ġunju 2013 – fol 204-206);

- Prof. Stephen Fava – tabib Mater Dei – (xhieda tas-16 ta' Diċembru 2013 – fol 239-240; xhieda tal-31 ta' Jannar 2014 – fol 242-251)

- Raphael Scerri – daħal attur fil-kawża wara li miet missieru Alfred Scerri – (affidavit tal-4 t'April 2014 – fol 253-258);

- Pauline Attard – bint l-attur John Zammit li jiġi kuġin ta' Saviour Zammit – (affidavit tal-14 ta' Mejju 2014 – fol 266-267);

- John Cassar – bin l-attriċi Rosina Cassar li tiġi kuġina ta' Saviour Zammit – (affidavit 14.05.2014 - fol 269-272);

- Maria Debono – kuġina ta' Saviour Zammit – (affidavit tal-14 ta' Mejju 2014 – fol 273-274);

- Dr Mark Gruppetta – (xhieda tas-16 ta' Jannar 2015 – fol 365-368);

- Dr Danielle Cordina – (xhieda tas-16 ta' Jannar 2015 – 369-370);

- Norma Baldacchino – amministrazzjoni Mater Dei – (xhieda tat-30 ta' Jannar 2015 – fol 338-340);

- Dr Joseph Spiteri – psikjatra *ex parte* prodott mill-atturi – (affidavit tal-15 ta' Jannar 2015 – fol 329-331; xhieda tat-30 ta' Jannar 2015

– fol 341-352; xhieda tas-27 t'Ottubru 2017);

- Nutar Sandra Bugeja – nutar li għamlet it-testmenti tal-2009 u 2010 - (xhieda tat-28 t'April 2015 – fol 397-414);

- Josephine Abdilla – xhud tat-testmenti – (dikjarazzjoni ġuramentata tat-28 t'April 2015 – fol 395; xhieda tal-15 ta' Ġunju 2015 – fol 419);

- Marthese Bugeja – xhud tat-testmenti – (dikjarazzjoni ġuramentata tat-28 t'April 2015 – fol 395);

- Nutar Mario Bugeja – iz-ziju tan-Nutar Sandra Bugeja li jaħdmu fl-istess uffiċċju – (xhieda tal-15 ta' Ġunju 2015 – fol 430-444; affidavit tat-18 ta' Mejju 2011 – fol 602-603);

- Joseph Busuttil – ħabib ta' Saviour Zammit – (dikjarazzjoni ġuramentata tal-31 ta' Jannar 2011 – fol 604);

- John *sive* Ġanni Busuttil – kuġin ta' Saviour Zammit – (dikjarazzjoni ġuramentata tal-31 ta' Jannar 2011 – fol 605);

- Francis Zammit – kuġin ta' Saviour Zammit – (dikjarazzoni ġuramentata tal-31 ta' Jannar 2011 – fol 606);

- Mario Vella – għandu pompa f'Ħal Safi li kien jużaha Saviour Zammit – (dikjarazzjoni ġuramentata tal-31 ta' Jannar 2011 – fol 607);

- Dr Anthony Gauci – it-tabib tal-familja ta' Saviour Zammit li fid-dati li għamel it-testmenti tal-2009 u tal-2010 iċċertifikah bħala mentalment f'sikktu – (xhieda tal-10 ta' Ġunju 2016 – fol 631-643;

- Consiglia Costas – Saviour Zammit kellu razzett fejn toqgħod hi, u kien jiġi minn missierha – (xhieda tal-10 ta' Ġunju 2016 – fol 654-656);

- <u>Dun Joseph Cilia</u> – kien kappillan ta' Ħal Safi, jaf lil Saviour Zammit – (xhieda tal-10 ta' Ġunju 2016 – fol 657-662);

- <u>Prof David Mamo</u> – professur tal-psikjatrija fid-Dipartiment tal-Psikatrija tal-Universita – prodott bħala espert *ex parte* mill-konvenut – (xhieda tat-18 t'April 2018 – fol 759-761; xhieda tat-8 ta' Marzu 2019 – fol 769-790;

Rat in-**<u>noti tas-sottomissjonijiet</u>** tal-kontendenti:

- tal-attriċi Rosina Cassar tat-3 ta' Settembru 2019 (fol 812-822);
- tal-attur Raphael Scerri tal-15 t'Ottubru 2019 (fol 828-850); u
- tal-konvenut Philip Azzopardi tat-3 ta' Diċembru 2019 (fol 870-903).

<u>SFOND:</u>

Saviour Zammit (1928-2010) miet ġuvni u improle.

L-atturi li baqgħu fil-kawża, ċioe` <u>Rosina Cassar</u>, <u>Alfred Scerri</u>, <u>Maria Debono</u> u <u>John Zammit</u> huma kuġini ta' Saviour Zammit.

Il-konvenut ma jiġix personalment minn Saviour Zammit, iżda l-ġenituri ta' martu jiġu kuġini ta' Saviour Zammit.

<u>Fit-2 ta' Diċembru 2009 Saviour Zammit għamel testment</u> fl-atti tan-Nutar Sandra Bugeja Ii permezz tiegħu huwa ħalla b'titolu ta' legat lill-konvenut għalqa f'Ħal Safi (indikata fuq il-pjanta annessa mat-testment).

<u>Fl-20 ta' Awwissu 2010 Saviour Zammit għamel testment *"addizzjonali"*</u> fl-atti tan-Nutar Sandra Bugeja peress li ried iżid ma' dak li kien għamel ftit xhur qabel fit-2 ta' Diċembru 2009. Permezz tat-testment tal-20 ta' Awwissu 2010 huwa ddispona minn ġidu hekk:

1. Ħalla b'titolu ta' legat lill-Patrijiet Kapuċċini tal-Furjana:
   (a) id-dar numru 86, Triq San Pawl, Safi;

(b) is-somma ta' €232,940.

2. Ħalla b'titolu ta' prelegat lill-konvenut ir-razzett, żewġ *garages* żgħar u ġiardina, inkluż il-bhejjem kollha u dak kollu li jinsab fl-istess razzett fi Triq Lajzar, Safi, (kif jidher fuq il-pjanta annessa mat-testment).

3. Istitwizza u nnomina lill-konvenut bħala l-eredi universali tiegħu, proprjetarju u padrun assolut ta' ġidu kollu. Iddikjara li l-konvenut biss jieħu ħsiebu u bil-patt li jibqa' jieħu ħsiebu sakemm jiġi nieqes.

Fil-21 ta' Awwissu 2010, Saviour Zammit waqa' waqt li kien id-dar.

Fl-24 ta' Awwissu 2010 huwa daħal l-emerġenza tal-isptar, u sarlu *CT brain scan* li minnu irriżulta li kellu *"gross brain atrophy"*. Huwa ġie *"discharged against medical advice"*.

Fid-29 ta' Awwissu 2010 huwa reġa' daħal l-emerġenza tal-isptar, iżda din id-darba kien f'qagħda kritika tant li spiċċa ittieħed l-ITU. Fin-noti mediċi ġie ndikat li meta daħal fl-emerġenza kellu *"very poor general condition, poorly responsive, impossible to take history from patient"*. Jirriżulta li fil-fatt kellu infezzjoni qawwija fil-pulmun li nfirxet mal-ġisem u anke kellu z-zokkor inkontrollabbli. Ma setax jieħu nifs waħdu. Huwa baqa' l-isptar sakemm miet fl-10 ta' Novembru 2010.

It-teżi tal-atturi hi li t-testment li għamel Saviour Zammit fl-20 ta' Awwissu 2010 huwa null u bla effett u ma jirrappreżentax il-volonta` tiegħu *stante* li minħabba l-istat mentali debboli tiegħu huwa ma kellux il-kapaċita` biex jagħmel testment validu. (Huma ma humiex qegħdin jikkontestaw it-testment li sar xhur qabel, fit-2 ta' Diċembru 2009.)

L-EWWEL EĊĊEZZJONI:

B'referenza għall-ewwel eċċezzjoni tal-konvenut, din il-Qorti tirreferi għar-rikors tat-23 ta' Jannar 2012[1] tal-atturi **Pawlu Busuttil**, **Salvu**

[1] Rikors a fol 71

Zammit, **Nazzareno Zammit** u **Carmela Polidano** fejn talbu li jiġu estromessi mill-kawża, u għad-digriet relattiv tagħha tal-25 ta' Jannar 2012[2] fejn laqgħet tali talba u ordnat li dan jiġi ndikat fl-okkju.

<u>KUNSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI</u>

- **<u>Il-kapaċita mentali neċessarja sabiex wieħed jagħmel testment:</u>**

L-atturi qed jitolbu dikjarazzjoni tan-nullita` tat-testment tal-20 ta' Awwissu 2010 abbażi tal-allegata inkapaċita` mentali ta' Saviour Zammit fil-mument li huwa għamel tali testment.

Jiġi ppreċiżat li għalkemm fil-premessi tar-rikors ġuramentat hemm l-allegazzjoni li Saviour Zammit kien *"ikkontrollat"* mill-konvenut, din il-kawża għal dikjarazzjoni tan-nullita` tat-testment hija fil-fatt ippernjata fuq l-allegata inkapaċita` mentali ta' Saviour Zammit, u mhux fuq xi vizzju tal-kunsens minħabba biża' jew qerq jew theddid da parti tal-konvenut. Għalhekk mhux il-każ li din il-Qorti tixtarr il-provi minn tali lenti, iżda mil-lenti tal-kapaċita` mentali *o meno* ta' Saviour Zammit.

<u>L-Artikolu 597(d) tal-Kodiċi Ċivili</u> jipprovdi illi huma inkapaċi jiddisponu b'testment:

"dawk li, għalkemm mhux interdetti, ikunu persuni b'diżordni mentali jew kundizzjoni oħra, li tagħmilhom inkapaċi li jieħdu ħsieb ħwejjiġhom fil-ħin li jsir it-testment".

Fil-kawża **"Carmen Micallef et vs Madalena Galea"**[3], il-Prim Awla tal-Qorti Ċivili, wara li qieset l-imsemmi Artikolu 597(d) u eżaminat f'ċertu dettall il-ġurisprudenza nostrana u estera dwar il-kapaċita` testamentarja, kif ukoll l-insenjament ta' diversi ġuristi fir-rigward, ħasset li l-kwistjoni dwar il-kapaċita` testamentarja għandha tiġi regolata kif ġej:

"1. Li l-kapacita` testamentarja hija r-regola u l-inkapacita` hija l-

---

[2] Digriet a fol 72
[3] **"Carmen Micallef et vs Madalena Galea et"**, deċiża mill-P.A. (LFS) fl-10.04.2013; u kkonfermata fl-appell fis-26 ta' Mejju 2017

eċċezzjoni; għalhekk l-inkapacita` jekk ma tkunx irrizultat b'mod ċert minn fatti preċiżi u univoci, u ma jkunx ġie pruvat li kienet teżisti fil-mument li t-testatur kien qiegħed jagħmel it-testment, it-testment ma jistax jiġi mħassar; biex tiġi stabbilita l-insanita` mentali tat-testatur hemm bżonn li jirriżultaw indizji gravi;

2. Li a tenur tal-Kap 16 art 597 (d) huma nkapaċi li jiddisponu b'testment dawk li għalkemm mhux interdetti ma jkunux f'sensihom fiż-żmien tat-testment;

3. Meta testatur jagħmel testment irid jifhem l-effetti tat-testment, in-natura u valur tal-proprjeta` li qiegħed jiddisponi minnha, min huma l-qraba, ħbieb u nies li ħaqqhom jibbenefikaw mill-proprjeta` tiegħu kif ukoll li japprezza u jikkompara dak li għandu jħalli lil kull wieħed u waħda minnhom.

4. Li testatur ikollu intellett u volonta` li jifhem l-azzjonijiet li jkunu qed jeżerċitaw in-nies ta' madwaru u għandu l-kapaċita` li jilħaq intenzjonijiet speċifiċi;

5. Ir-razzjonalita` tal-kontenut tat-testment mhux biżżejjed biex juri li hemm kapaċita` testamentarja iżda n-nuqqas ta' razzjonalita` spiss iwassal għall-konklużjoni li t-testatur ma kellux sound mind.

6. Li biex wieħed jagħmel testment ma hemmx bżonn "una mente perfettamente e rigorosament sana, ma basta quel limitato uso della ragione che permetta la coscienza di cio` che si fa; e per valutare i diversi gradi di debolezza di mente dei testatori si deve aver riguardo alla ragionevolezza o meno delle disposizioni testamentarie" (ara sentenza tal-Qorti tal-Kassazzjoni ta' Turin tal-4 ta' Frar, 1871);"

- **Persuni li xehdu dwar l-istat mentali ta' Saviour Zammit DAKINHAR li għamel it-testment in kwistjoni**:

Din il-Qorti tosserva li t-testment tal-20 ta' Awwissu 2010 sar fil-post 117, Taħt ir-Raħal, Triq San Pawl, Żurrieq, ċjoe` l-uffiċċju notarili minn fejn jeżerċitaw il-professjoni notarili tagħhom in-nutar Mario Bugeja, u n-

neputija tiegħu in-nutar Sandra Bugeja (li fil-fatt kienet dik li għamlet it-testment in kwistjoni). Ta' rilevanza sostanzjali għalhekk hija x-xiehda ta' dawn iż-żewġ nutara, kif ukoll tat-tabib tal-familja li dakinhar stess tal-20 ta' Awwissu 2010 iċċertifikah bħala mentalment f'sikktu.

In-nutar Mario Bugeja fl-affidavit tiegħu xehed li kien ilu jaf lil Saviour Zammit għal għoxrin sena jew iżjed, u li dan kien jgħidlu Ii ma riedx jinnomina eredi għaliex ma kien sab lil ħadd li kien jimmerita li jirtu, tant li kien qed jaħseb li jħalli kollox lil xi istituzzjoni reliġjuża. Kompla jgħid li meta l-konvenut beda jieħu ħsiebu l-affarijiet inbidlu tant li fil-bidu tas-sajf tal-2010 kien ċempillu u qallu li ried jagħmel testment fejn iħalli kollox lill-istess konvenut. Din il-Qorti jidhrilha li huwa opportun li tirriproduċi l-affidavit tiegħu *in toto* (sottolinejar ta' din l-istess Qorti):

"... I have known the later Salvatore Zammit holder of identity card number 0159028M who passed awaw on the 10th November 2010 for the past twenty years or more.

I declare that I have always known him to be a very serious person and a very religious one. In the past few years he had come to my office for advice often regarding a will.

He never wanted to appoint an heir as he always told me that up to that day he found nobody deserved it and was thinking of leaving all to some religious institution.

He used to tell me that he did not trust his cousins as all they wanted was his money. He always stated that he did not want to leave anything to his cousins.

But when Philip Azzopardi started to take care of him he started to change his mind. He had told me that Pinu appeared to be very trustworthy and was very respectful.

He told me he did not want to hurry to make a will and fully dispost of his estate. He simply wanted to be sure of what he was doing.

He specifically stressed that he did (not) want to leave anything to John Cassar, who it appears for some time took care of his matters. He did not trust him at all as he believed that John Cassar was misappropriating with his funds. But he did not want to bring this up as he was afraid this might cause him more problems than solve what happened.

<u>*Early last summer Salvatore called me and told me he wanted to make a will to leave everything to Pinu.*</u>

I fixed an appointment for him and he came to make this will which was published by Notary Sandra Bugeja. <u>I was there when she was drafting the will and he stated clearly that he wanted Pinu Azzopardi as his sole heir</u>. He again explained that he did not want to leave anything to his cousins as in his words they did not deserve anything: "kollha ħallelin ħsiebhom fil-flus". He also repeated to me that he would leave nothing to John Cassar as in his own words 'he had taken from me more than he deserves' – "ħadli biżżejjed."

Fix-xiehda tiegħu quddiem il-Qorti kkonferma li lil Saviour Zammit kien jafu sew. Qal li dakinhar tat-testment tal-20 ta' Awwissu 2010 Saviour Zammit kien mar l-uffiċċju waħdu. *"Għallinqas fl-uffiċju tiegħi waħdu kien daħal."* Qal li ma jafx min kien ħadu u lanqas staqsih. Qal li Saviour Zammit kien qallu li kellu stima kbira lejn il-konvenut u li xtaq iħalli kollox lilu. Mistoqsi f'liema stat kien jinsab Saviour Zammit dakinhar wieġeb li kien jinsab tajjeb; qal li għalkemm kien raġel anzjan u fiżikament kien beda jmajna, moħħu kien tajjeb. Spjega li meta si tratta ta' persuna fuq is-sebgħin sena li tkun trid tagħmel testment, huma ġeneralment jesiġu li jkollha ċertifikat mediku, anke f'każijiet fejn ikunu ċerti li dik il-persuna għandha moħħha tajjeb. Dwar iċ-ċertifikat tat-tabib Anthony Gauci, li fil-fatt kien it-tabib li ċċertifika lil Saviour Zammit bħala mentalment f'sikktu, qal li għalkemm huwa personalment ma jaħdimx bih, jafu. Huwa sostna li dakinhar tat-testment Saviour Zammit kien jidher f'sensih u li kien kapaċi jagħmel testment.

In-Nutar Sandra Bugeja fix-xhieda tagħha kkonfermat il-verżjoni ta' zijuha n-Nutar Mario Bugeja. Qalet li dakinhar tat-testment tal-20 ta' Awwissu 2010 hija ma ratx lill-konvenut fl-uffiċċju notarili. Mistqosija

fuq l-istat ta' Saviour Zammit, qalet li għalkemm kien persuna anzjana kien jidher fi stat normali. Qalet li kellu miegħu ċ-ċertifikat mediku tat-tabib Dr Anthony Gauci. Mistoqsija min kien tah il-parir biex iġib miegħu ċertifikat, wieġbet li taħseb li kien zijuha. Mistoqsija jekk setgħetx tikkomunika sew miegħu, wieġbet fl-affermattiv. Hija qalet li meta saqsietu x'ried jikteb fit-testment, dak li kien qalilha kien qalulha minn moħħu; qalet li ma tiftakarx li kien uriha xi karti. Enfasizzat li Saviour Zammit *"qalli x' ried u jiena niżżilt dak li qalli."*

It-tabib tal-familja Dr Anthony Gauci fl-20 ta' Awwissu 2010 iċċertifika lil Saviour Zammit bħala mentalment f'sikktu. Huwa fil-fatt niżżel hekk:

"To certify that I have today examined the above who has been under my care for the past years. He is fully conscious and totally oriented to time, place and person. He has no delusions or paranoid ideas."

Fix-xhieda tiegħu qal li lil Saviour Zammit kien ilu jafu. Qal li kien jafu bħala bniedem sempliċi, dejjem jaħdem l-għelieqi. Qal li kien pazjent tiegħu u li kien jgħix waħdu u jiftakar li lejn l-aħħar kien jieħu ħsiebu l-konvenut. Qal li dakinhar tal-20 ta' Awwissu 2010 kien ġie l-klinika tiegħu u talbu jagħmillu ċertifikat. Qal li kien moħħu lvent u kien jimxi. *"Qalli agħmilli ċertifikat, qalli ara jekk inix tajjeb ħabba testment."* Qal li Saviour Zammit *"f'sensih iktar minni u minnek kien"*.

Għalhekk skont ix-xiehda ta' dawn it-tliet persuni li kkomunikaw direttament u personalment ma' Saviour Zammit proprju dakinhar tat-testment, jirriżulta li l-istess Saviour Zammit kien mentalment tajjeb u f'sikktu.

- **<u>Xiehda ta' persuni oħra li xehdu dwar l-istat mentali ta' Saviour Zammit</u> :**

Għalkemm l-atturi ressqu xi persuni li sostnew li Saviour Zammit ma kienx baqa' mentalment f'sikktu, bħal per eżempju:

- **Raphael Scerri** (li xehed li lejn l-aħħar ta' ħajtu Saviour Zammit: *"ma kienx fi stat mentali tajjeb u ma kienx għadu f'pożizzjoni li jgħarbel dak li jisma'"); u*

- **Maria Debono** (li xehdet li *"fl-aħħar zminijiet ta' ħajtu moħħu kien spiċċa");*

Hemm ukoll persuni prodotti mill-istess atturi li fil-fatt xehdu proprju l-kontra:

- **Peter Paul Busuttil**, is-sindku ta' Ħal Safi, xehed li għalkemm fiżikament Saviour Zammit ma kienx għadu tajjeb, mentalment kien baqa' jirraġuna: *"Naħseb iva kien baqa' jirraġuna." u*

- **Joseph Zammit,** li huwa infermier, (u li spjega li missieru kien kuġin ta' Saviour Zammit) xehed li Saviour Zammit kien baqa' jaħdem fir-raba' sal-aħħar, u li kien jiltaqa' miegħu ta' sikwit u li *"Miegħi dejjem għamel sens meta kellimni."*

Da parti tal-konvenut (barra x-xiehda taż-żewġ nutara Bugeja u t-tabib tal-familja Gauci, fuq imsemmija) hemm ukoll xiehda oħra li xehdu b'mod pożittiv dwar l-istat mentali ta' Saviour Zammit: per eżempju:

- **Dun Joseph Cilia** (li kien kappillan ta' Ħal Safi mill-2006 sal-2011):

  "Tabib m'inix pero` kull meta kont inkellmu, jiġifieri, u meta jiġi jkellimni, anke forsi anke meta ġieli ġie fl-uffiċċju parrokkjali, jien, fil-fehma tiegħi, moħħu f'siktu kien, jiġifieri moħħu tajjeb kien, u jaf x'għandu jgħid. Jiġifieri memorja tajba ħafna, eċċellenti kien jitkellem jiġifieri……" u

- **Mario Vella** li adirittura xehed li fl-aħħar tal-ġimgħa wara Santa Maria 2010 (proprju fiż-żmien tat-testment) Saviour Zammit kien mar jagħti d-diesel lill-karozza mill-pompa tiegħu.

- **Is-*CT brain scan* ta' Saviour Zammit u l-interpretazzjonijiet tat tobba fir-rigward:**

Is-*CT brain scan* ta' Saviour Zammit li sar fl-24 ta' Awwissu 2010 (ċioe` tlett ijiem wara li għamel it-testment) jindika li ma kien hemm l-ebda SOL (*space occupying lesion*) fil-moħħ, iżda li kien hemm *"gross brain atrophy"*. L-atturi qed jippruvaw jistrieħu fuq din il-*"gross brain atrophy"* biex isibu konfort fl-allegazzjoni tagħhom li Saviour Zammit ma kienx mentalment kapaċi jagħmel testment. Din il-Qorti f'dan ir-rigward jidhrilha li hija ta' sinifkanza sostanzjali x-xiehda tas-segwenti tliet tobba:

Il-psikjatra Joseph Spiteri (bħala espert *ex parte* tal-atturi) għamel rapport / affidavit fir-rigward tal-*medical records* ta' Saviour Zammit, li jinkludu r-riżultati tal-imsemmi *CT brain scan*. Dwar il-*"gross brain atrophy"* li irriżulta mill-i*scan* tal-24 ta' Awwissu 2010, huwa spjega li:

"... dan ifisser lis-sustanza tal-moħħ, jiġifieri s-cerebral cortex kien jidher li naqqas fil-volum u dan normalment huwa wieħed mir-riżultati li jindika xi kwalita` ta' dementia, fejn affettwat the higher executive cortical functions minħabba din l-atrofija."

Huwa osserva li kien sar *CT brain scan* ieħor fl-14 ta' Settembru 2010 u li r-riżultat kien eżatt bħal dak li sar fil-24 ta' Awwissu 2010. Kompla hekk:

"Meta wieħed jifli l-kontenut kollu tal-Medical History jiġifieri s-CT Scan li ttieħed qabel, kif ukoll in-noti mediċi tat-tieni admission ġewwa l-isptar[4], allura wieħed jasal għall-konklużjoni li Salvatore Zammit x'aktarx kien qiegħed ibati minn acute on chronic organic brain syndrome. Dan ifisser li kellu episodju ta' konfużjoni. Iżda taħt dan kollu kien hemm ukoll l-element l-ieħor tad-dementia illi kienet ilha preżenti żmien mhux ħażin għax is-CT scan normalment jindika din l-atrofija wara ammont konsiderevoli ta' żmien, li huwa ta' mill-inqas sitt xhur jew aktar.

Ta' min wieħed jinnota wkoll illi meta nitkellmu fuq id-dementia,

[4] It-tieni *admission* – jiġifieri tad-29 ta' Awwissu 2010; huwa spjega li ma kellux in-noti mediċi dwar l-ewwel admission, ċjoe` tal-24 ta' Awwissu 2010 (fejn kien ġie *"discharged against medical advice"*).

*normalment aħna nitkellmu fuq żewġ kwalitajiet l-iktar magħrufa, jiġifieri dik li ngħidulha vascular, u dik id-*dementa *tal-Alzheimer type. Issa jidher li s-sintomi li seta' wera Salvatore Zammit kienu tad-*dementia *tat-tip Alzheimer, u dan għaliex normalment dina tkun progressiva bil-mod, tieħu diversi xhur, jekk mhux snin, sakemm eventwalment l-individwu jispiċċa fi stat mediku u psikjatriku ħażin għaliex ma jkunx jista' jieħu ħsieb tiegħu innifsu u l-higher cortical functions jispiċċaw.*

Minħabba din il-patoloġija hawn fuq deskritta, pazjenti f'din il-qagħda ma jkunux kapaċi jiddeċiedu fhiex jikkonsistu l-assets tagħhom u ma jkunux kapaċi li jiftakru f'liema persuni tikkonsisti *l-familja tagħhom…"*

Huwa osserva li ċ-ċertifikat rilaxxjat mit-tabib Dr Anthony Gauci ma jindikax li Saviour Zammit kellu l-kapaċita` li jagħmel testment, kif lanqas ma jindika li kellu l-fakultajiet intellettwali neċessarji biex ikun jista' jagħmel testment bil-libera volonta` tiegħu. Huwa jsostni li iż-żewġ *CT scans* (tal-24 ta' Awwissu 2010 u tal-14 ta' Settembru 2010) kif ukoll l-istorja medika ta' Saviour Zammit jindikaw b'ċertezza li huwa kien ibati minn *Probable Alzheimer type of Dementia*. Għalhekk ikkonkluda li kieku dakinhar li sar it-testment (fl-20 ta' Awwissu 2010) kien ġie eżaminat fuq il-kapaċita` testamentarja tiegħu, huwa ma kienx ikun kapaċi jirrispondi b'mod tajjeb, għall-ebda mistoqsija. Enfasizza li miċ-ċertifikat ta' Dr Anthony Gauci ma hemm l-ebda evidenza li sarulu mistoqsijiet fir-rigward.

Fix-xiehda tiegħu quddiem din il-Qorti, huwa sostna li mis-*CT scans* li huwa ra, jikkonkludi li Saviour Zammit ma setax jagħmel testment. <u>Madanakollu, mistoqsi minn din il-Qorti jekk din setax jgħidha mija fil-mija, irrisponda *"Le, ma nistax".*</u>

Il-Professur Stephen Fava, li kien eżamina lil Saviour Zammit meta dan kien iddaħħal l-isptar it-tieni darba fis-29 ta' Awwissu 2010, fix-xhieda tiegħu spjega li r-riżultat tas-*CT scan* tal-24 ta' Awwissu 2010 wera li Saviour Zammit kellu *"gross brain atrophy"*, jiġifieri *"illi l-brain ikun iddeterjora bl-eta`"*. Spjega li din hija xi ħaġa progressiva li normalment tieħu s-snin, għalkemm tvarja bejn pazjent u ieħor. Kompla jgħid li hemm assoċjazzjoni bejn *"atrophy"* u *dementia*, qal li tali assoċjazzjoni mhux

stretta ħafna, fis-sens li:

"… wieħed ma jistax jgħid jekk hemm dan il-livell ta' brain atrophy bilfors hemm dik il-livell ta' dimenzja, imma wieħed jistenna meta tkun gross tista' jkun hemm element ta' dimenzja…."

Il-psikjatra David Mamo (bħala espert *ex parte* tal-konvenut) ippreżenta rapport ossia l-konklużjonijiet tiegħu dwar il-*case records* tal-isptar, relattivi għal Saviour Zammit. Huwa aċċenna għall-fatt li meta fl-20 ta' Awwissu 2010 (u anke fit-2 ta' Diċembru 2009) kien ġie eżaminat mit-tabib tal-familja Dr Anthony Gauci kien sab lil Saviour Zammit bħala *"fully oriented"*. Qal li huwa ukoll sinifikanti li dan it-tabib *"had known the patient for many years such that he could note any changes from this baseline state."* Għalkemm qal il l-assessment ta' Dr Gauci ma jistax jitqies bħala *full assessment* ta' kapaċita` mentali, min-naħa l-oħra *"does not provide reason to believe that Mr Zammit was incapable at the time of the medical assessment.*"

Dwar il-kwistjoni tal-*"Gross Brain Atrophy"* ikkonkluda hekk:

"… the finding of gross cerebral atrophy in Mr Saviour Zammit should not be taken in imply that the atrophy was severe, ut only that it was evident to the naked eye to the radiologist, which would be expected in an 82 year old man would be expected to have at least 20% gross shrinkage of brain cortex with normal aging alone. This finding is not diagnostic of dementia and very common in normal aging – hence it cannot be extrapolated to a retrospective diagnosis of severe dementia and mental incapacity. Furthermore Mr Zammit's reported independence in his activities of daily living and normal orientation on consecutive assessment over an eight month period by his own physician suggests either normal cognitive function or very mild forgetfulness that is not normally associated with difficulties with mental capacity."

Wara li din il-Qorti wiżnet sew ix-xiehda ta' dawn it-tliet tobba assolutament mhux il-każ li tikkonkludi li Saviour Zammit ma kienx mentalment kapaċi jagħmel it-testment in kwistjoni**.**

- **<u>Ir-raġonevolezza o meno tat-testment</u>**

Iż-żewġ partijiet jagħtu verżjonijiet konfliġġenti dwar x'kienet ix-xewqa tad-defunt fir-rigward ta' ġidu. Hekk per eżempju min-naħa tal-atturi, hemm xhieda bħal Raphael Scerri, Joe Cassar u Maria Debono li jsostnu li Saviour Zammit kien qal *"kemm-il darba"* li ried iħalli l-wirt tiegħu lill-kuġini; min-naħa tal-konvenut hemm xhieda bħan-Nutar Mario Bugeja, u adirittura kuġini tad-defunt stess (li mhux parti fil-kawża) bħal John Busuttil u Francis Zammit li jsostnu *invece* li Saviour Zammit kien jgħid li lill-kuġini ma kien ser iħallilhom xejn iżda li kien irid iħalli ġidu lill-konvenut u lill-knisja.

Din il-Qorti ma tara xejn li jista' jitqies bħala irraġonevoli fit-testment tal-20 ta' Awwissu 2010. It-testatur kien raġel mingħajr ulied u għażel li jistitwixxi lill-konvenut bħala l-eredi universali tiegħu. Fil-fatt anke t-testment tal-2009 (li mhux ikkontestat mill-atturi) juri li Saviour Zammit kien irid lill-konvenut jibbenefika mill-ġid tiegħu tant li ħallielu għalqa b'titolu ta' legat; imbagħad xhur wara, permezz tat-testment tal-2010 iddeċieda li jinnominah bħala eredi universali. Il-provi juru wkoll li l-konvenut kien jieħu ħsieb Saviour Zammit u anke jgħinu fl-għalqa (dan hu anke kkonfermat minn xiehda prodotti mill-atturi) u l-kontenut tat-testment jirrifletti kemm Saviour Zammit kien rikonoxxenti ta' dan.

Ta' sinifikanza wkoll huwa l-fatt li ż-żewġ partijiet jaqblu li kien raġel tal-knisja. Fil-fatt anke l-Kappillan ta' Ħal Safi **Dun Joseph Cilia** xehed li Saviour Zammit kien bniedem *"li jagħti każ ħafna ta' ruħu, kuljum il-Knisja".* Għalhekk il-fatt li fit-testment tal-2010 ħalla lill-Patrijiet Kapuċċini tal-Furjana legat sostanzjali (ossia id-dar numru 86, Triq San Pawl, Safi u s-somma ferm ġeneruża ta' €232,940) huwa turija ta' kemm it-testment kien fil-fatt kompatibbli mal-karattru tiegħu, u allura riflessjoni tal-volonta` tiegħu.

In vista tas-suespost, din il-Qorti jirriżultalha li l-atturi bl-ebda mod ma rnexxielhom jippruvaw l-allegazzjoni tagħhom li Saviour Zammit ma kellux il-kapaċita` mentali biex jagħmel it-testment tal-20 ta' Awwissu

2010.

Anke jekk moħħu (bħala moħħ ta' raġel ta' 82 sena) ma kienx klinikament f'kundizzjoni perfetta, dan il-fatt waħdu ma jfissirx li ma kellux il-kapaċita` mentali biex jagħmel testment. Lanqas il-psikjatra Joseph Spiteri, l-espert *ex parte* tal-atturi ma seta jikkonferma mija fil-mija li Saviour Zammit ma kienx kapaċi jagħmel testment. Il-provi juru li dakinhar li sar it-testment kien jaf x' inhu jagħmel u kien qed jifhem il-konsegwenzi ta' dak li kien qed jagħmel; u l-fatt li l-kontenut tat-testment ma jistax jitqies bħala wieħed irraġonevoli ikompli jikkonferma kemm kien mentalment kapaċi jagħmel testment.

Ladarba l-ewwel talba assolutament ma timmeritax li tintlaqa', mhux il-każ li din il-Qorti tikkunsidra tal-kumplament tat-talbiet.

DEĊIŻJONI

Għal dawn il-motivi din il-Qorti tiċħad l-ewwel talba attriċi u tastjeni milli tieħu konjizzjoni tal-kumplament tat-talbiet.

L-ispejjeż għandhom jitħallsu mill-atturi.

Moqrija.

Joseph Azzopardi	**Mario Debono**
S.T.O. Prim Imħallef	**Deputat Reġistratur**